

Плацдарм мужнасці

Як вызвалялі

Мазыр і Калінкавічы

У студзені 1944 года важнай падзеяй на беларускім адрэзку франтоў Вялікай Айчыннай вайны стала правядзенне чарговай наступальнай аперацыі савецкіх войск – Калінкавіцка-Мазырскаяй. Пры распрацоўцы яе і асабліва ў час ажыццяўлення паўставала нямаля акалічнасцей, на якія даводзілася аперацыйна рэагаваць. І цяжка сказаць, якімі былі б вынікі баявых дзеянняў, калі б у поўнай меры не праявіўся вялікі палкаводчы талент камандуючага Беларускай франтам генерала арміі Канстанціна Ракасоўскага. Менавіта ён стаў галоўным стратэгам вызвалення ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў двух буйных гарадоў сучаснай Гомельшчыны – Мазыра і Калінкавічаў.

Асноўны напрамак

Ужо на другі дзень новага 1944 года Стаўкай Вярхоўнага Галоўнакамандавання генералу арміі К. Ракасоўскаму, камандуючаму Беларускай франтам, была пастаўлена канкрэтная задача: разбіць гітлераўцаў у раёне Мазыра, стварыць плацдарм для наступлення ў напрамку Бабруйска і Мінска, а таксама нанесці ўдар па варожых умацаваннях, размешчаных уздоўж ракі Прыпяць у напрамку на Лунінец і тым самым дабіцца максімальна магчымага прасоўвання войск для ахопу з поўдня Бабруйскай групы праціўніка. На падрыхтоўку гэтай буйнамаштабнай аперацыі было адведзена не так шмат часу – усяго пяць сутак.

Тым не менш К. Ракасоўскі з пастаўленай задачай справіўся – за кароткі тэрмін Ваенным саветам Беларускага фронту быў распрацаваны дэталёвы план па вызваленні ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў двух стратэгічна важных для Чырвонай арміі, як, дарэчы, і для войск праціўніка, гарадоў – Калінкавічаў і Мазыра. Задума аперацыі заключалася ў тым, каб адначасовымі ўдарамі з поўначы, усходу і паўднёвага захаду разграміць варожыя ўмацаванні ў калінкавіцка-мазырскім рэгіёне, авалодаць згаданымі гарадамі і ў далейшым вывесці войскі на рубяж ракі Пціч. Ажыццяўляць намера-

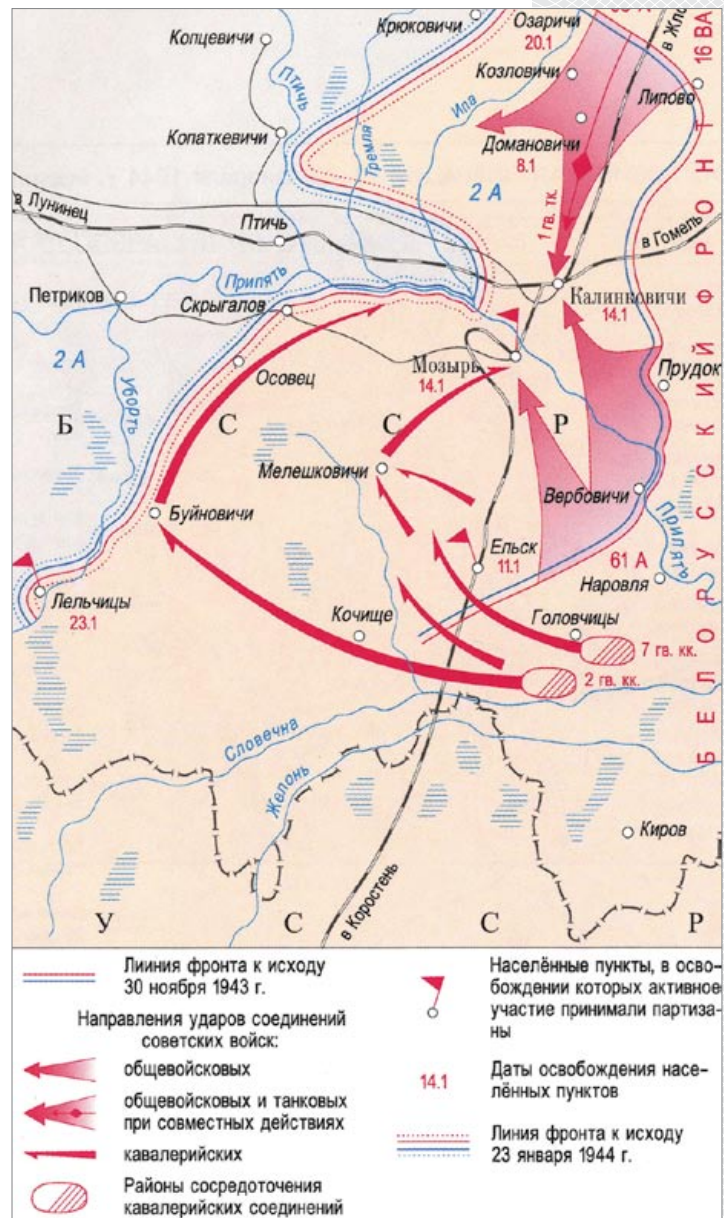
нае было даручана дзвюм арміям, якія выдатна сябе зарэкамендавалі ў час вызвалення Гомеля і Рэчыцы: 61-й на чале з генерал-лейтэнантам П. Бяловым і 65-й, якой камандаваў генерал-лейтэнант П. Батаў. Моцную авіяцыйную падтрымку ім павінны былі аказваць атрады бамбардзіроўшчыкаў 16-й паветранай арміі генерал-палкоўніка С. Рудэнкі. Пэўная роля ў правядзенні гэтай аперацыі адводзілася і народным месціцам Гомельскага, Палескага і Мінскага партызанскіх злучэнняў.

Як і планавалася, 8 студзеня 1944 года савецкія войскі атакавалі варожыя пазіцыі, тым самым распачаўшы Калінкавіцка-Мазырскую наступальную аперацыю. Ёй супрацьстаялі даволі моцныя сілы праціўніка – 2-я нямецкая армія са складу групы войск «Цэнтр». Справа ў тым, што менавіта ў калінкавіцка-мазырскім наваколлі на працягу кастрычніка – снежня 1943 года гітлераўцамі быў створаны магутны абарончы рубяж, які ўдала спалучаў у сабе спецыяльныя інжынерныя ўмацаванні і прыродныя аб'екты – шматлікія рэкі і балоты. Наступленне ішло адразу па двух напрамках: войскі 65-й арміі дзейнічалі на калінкавіцкім напрамку, а на Мазыр наступалі падраздзяленні 61-й арміі.

Аднак да такога ходу падзей праціўнік быў падрыхтаваны: трэба аддаць належ-

нае яго разведцы. Вораг аказаў упартае супраціўленне, і ў першыя дні наступлення не мела поспеху. Вось як апісваў у сваіх пасляваенных мемуарах тагачасны дзеянні савецкіх войск камандуючы 1-м гвардзейскім Данскім танковым корпусам генерал-лейтэнант М.Ф. Паноў: «1-й гвардзейскі Донскі танкавы корпус, которым мне пришлось командовать в годы Великой Отечественной войны, принимал участие во многих боях. Каждый из них по-своему неповторим. Не были исключением и боевые действия корпуса в составе 65-й армии по освобождению города Калинковичи в январе 1944 года... Командующий 65-й армией генерал-лейтенант П.И. Батов сначала принял решение прорвать оборону силами 18-го и 105-го стрелковых корпусов и для развития успеха в глубину... ввести в бой 1-й гвардзейский танковый корпус... Утром 8 января после артиллерийской подготовки стрелковые соединения 65-й армии перешли в наступление, однако успеха не имели. На следующий день вновь была предпринята попытка прорвать оборону противника. Она также окончилась неудачей. Тогда во второй половине дня 9 января командующий армией приказал для прорыва переднего края ввести в бой 1-й гвардзейский танковый корпус. Однако выполнить этот приказ не пришлось. Дело в том, что через несколько минут по распоряжению командующего фронтом генерала армии К.К. Рокоссовского он был отменен, поскольку условия ввода в бой были явно неблагоприятны. Следующий день также не принес ничего утешительного. Было ясно, что нужно искать какие-то другие пути решения задачи.

Вечером 10 января на командный пункт 65-й армии были вызваны командиры соединений и начальники родов войск. Вскоре туда прибыл генерал армии К.К. Рокоссовский. После того как генерал-лейтенант П.И. Батов доложил обстановку, Константин Константинович подчеркнул, что наступление успеха не имело из-за недостаточного количества танков непосредственной поддержки

▲ Схема Калінкавіцка-Мазырскай наступальнай аперацыі, праведзенай войскамі Беларускага фронту ў студзені 1944 года

пехоты и шаблонного подхода к проведению артиллерийской подготовки с последующим переходом пехоты в атаку. Далее он отметил, что исходный рубеж для пехоты был выбран слишком далеко от переднего края и она из-за глубокого снега, естественно, отставала от танков. Разгадав нашу тактику, фашисты во время артиллерийской подготовки уходили в укрытия, оставляя лишь наблюдателей, а после переноса огня артиллерии в глубину вновь занимали свои позиции и сильным пулеметным и минометным

▲ Камандуючы 65-й арміяй Беларускага фронту генерал-лейтэнант П. Батаў узнагароджвае байцоў. Мазырскі напрамак. Студзень 1944 года

огнем отсекали советскую пехоту от танков...»

Толькі пасля таго, як у наступальную тактыку былі ўнесены неабходныя карэктывы, справы пайшлі на лад, савецкія войскі паступова сталі набліжацца да Калінкавічаў.

Прыкладна такая ж сітуацыя склалася і ў паласе наступлення 61-й арміі на Мазыр. Праўда, на гэтым напрамку чацвёрты дзень Калінкавіцка-Мазырская аперацыя азнамянаваўся першым вялікім поспехам – 11 студзеня падраздзяленнямі 415-й стралковай дывізіі 61-й арміі пры ўзаемадзеянні з партызанамі 37-й Ельскай партызанскай брыгады быў канчаткова вызвалены гарадскі пасёлак Ельск. Значым, што дзве спробы авалодаць гэтым населеным пунктам былі ажыццёўлены партызанамі пры падтрымцы падраздзяленняў Чырвонай арміі яшчэ ў лістападзе і снежні 1943 года. І яны мелі пэўны поспех, аднак пасля двух-трох дзён у выніку контратак праціўніку кожны раз удавалася адваяваць свае пазіцыі. Затое пасля 11 студзеня 1944 года зрабіць гэта ён ужо не змог.

Пра далейшае разгортванне падзей пры падыходзе савецкіх войск да Калінкавічаў і Мазыра яскрава сведчаць зводкі Саўінфармбюро, датаваныя сярэдзінай першага месяца 1944 года. Так, 12 студзеня паведамлялася, што «на Мозырском направлении наши войска по-

сле артиллерийской подготовки перешли в наступление. За два дня ожесточенных боев советские пехотинцы и танкисты прорвали оборону немцев и заняли более 30 населенных пунктов. Неоднократные контратаки противника, пытавшегося восстановить положение, успеха не имели. В течение дня нашими частями уничтожено до 2 тыс. немецких солдат и офицеров, подбито и сожжено 22 танка, подавлен огонь 20 артиллерийских и минометных батарей противника. Захвачены трофеи и пленные».

13 студзеня «на Мозырском направлении наши войска продолжали наступление. Враг придавал огромное значение району Мозырь – Калинковичи, немцы создали здесь мощную оборонительную полосу и насытили ее огневыми средствами. На одном узком участке противник сосредоточил около 200 полевых и противотанковых орудий, много минометов и сотни пулеметов. В глубине обороны немцы построили опорные пункты, приспособленные для круговой обороны. Преодолевая сопротивление противника, наши войска совершили глубокий обходной маневр и ударом с фланга и тыла нанесли гитлеровцам тяжелый урон. Другие наши части, действующие с юга, прорвали оборону немцев и, развивая наступление, заняли населенные пункты Зимовище, Моисеевку, Прудок, расположенные западнее Мозыря. Всего в течение дня очищено от немцев более 40 населенных пунктов. Решающую роль в прорыве обороны немцев сыграла наша артиллерия, которая мощным огнем подавила вражеские батареи».

14 студзеня «войска Белорусского фронта продолжали наступление. Советские танкисты и пехотинцы, стремительно продвигаясь вперед, северо-западнее гор. Калинковичи разгромили крупные силы противника. В бою около населенного пункта Горбовичи огнем наших танков и самоходных орудий было подбито и сожжено 27 немецких танков, уничтожено более 40 орудий и до полка пехоты противника. В этом же районе захвачено у немцев 11 исправных танков, 20 орудий, 10 бронетранспортеров

и другие трофеи. Советские пехотные части, наступавшие с востока, подошли к мосту через реку Припять и отрезали противнику пути отхода. Сломив сопротивление немцев, наши бойцы ворвались в восточную часть города Мозырь и завязали уличные бои. Тем временем советские кавалеристы ворвались в город с юга. Другая кавалерийская часть форсировала реку Припять и перерезала железную дорогу западнее Калинковичей. Оборона врага, на которого обрушились удары со всех сторон, была дезорганизована. Сегодня советские войска нанесли противнику решающий удар и овладели областным центром Белоруссии – городом Мозырь, городом и крупным железнодорожным узлом Калинковичи. Противник понес огромные потери в живой силе и технике».

У той жа дзень, 14 студзеня, Саўінфармбюро распаўсюдзіла і наступныя радкі з загаду № 59 Вярхоўнага Галоўнакамандуючага Узброенымі Сіламі СССР І. Сталіна: «Войска Белорусского фронта в результате умелого обходного маневра сегодня, 14 января, штурмом овладели областным центром Белоруссии городом Мозырь и крупным железнодорожным узлом и городом Калинковичи – важными опорными пунктами обороны немцев на Полесском направлении».

В ознаменование одержанной победы соединения и части, наиболее отличившиеся в боях за освобождение городов Мозырь и Калинковичи, представить к присвоению наименований «Мозырских» и «Калинковичских» и к награждению орденами.

Сегодня, 14 января, в 21 час столица нашей Родины Москва от имени Родины салютует нашим доблестным войскам, освободившим города Мозырь и Калинковичи, двадцатью артиллерийскими залпами из двухсот двадцати четырех орудий.

За отличные боевые действия объявляю благодарность всем войскам, участвовавшим в боях за освобождение городов Мозырь и Калинковичи».

Назаўтра, 15 студзеня, быў выдадзены яшчэ адзін загад Вярхоўнага Галоў-

накамандуючага, паводле якога ганаровае найменне «Мазырскіх» было прысвоена 18 злучэнням і часцям 61-й арміі і 16-й паветранай арміі, а «Калінкавіцкіх» – 21 вайсковаму падраздзяленню 65-й арміі Беларускага фронту.

Пад Азарычамі і каля Лельчыцаў

Ліквідаваўшы групоўкі варожых войскаў у раёне Мазыра і Калінкавічаў, 61-я і 65-я арміі забяспечылі сабе ўмовы для далейшых наступальных баёў. Так, 20 студзеня 37-й стралковай дывізіяй 18-га стралковага корпуса 65-й арміі было вызвалена мястэчка Азарычы – цэнтр Даманавіцкага раёна Палескай вобласці. «Северо-западнее Калинковичей наши войска вели наступательные бои. Ожесточенный бой разгорелся за населенный пункт Озаричи, – паведамляла адна са зводак Саўінфармбюро за 21 студзеня 1944 года. – Противник сильно укрепил этот пункт, превратив его в важный узел обороны. Советские части сломали сопротивление немцев и заняли районный центр Полесской области Озаричи. На подступах и на улицах села осталось свыше 1000 вражеских трупов. Уничтожено 7 немецких танков, 16 артиллерийских и минометных батарей. Захвачены трофеи и пленные».

▼ Мемарыял Герояў,
прысвечаны савецкім
воінам-вызваліцелям.
Горад Калінкавічы

Пасля вызвалення Азарычаў наступленне савецкіх войск на гэтым участку фронту на пэўны час прыпынілася. Выкарыстоўваючы часовае зацішша, працэўнік пачаў ствараць недалёка ад перадавой «жывую загароду» для Чырвонай арміі. Згодна з загадам камандуючага 9-й нямецкай арміяй генерала Ё. Харпе на поўнач ад Азарычаў, каля вёсак Дзерць і Падасіннік, у балотах гітлераўцы арганізавалі тры лагеры смерці. Туды яны сагналі некалькі тысяч мірных жыхароў – пераважна старых і дзяцей. Іх трымалі пад адкрытым небам, спецыяльна заразіўшы тыфам. Гэта вельмі трагічная старонка варты асобнага апаведу. Цяпер жа толькі зазначым: фашысты разлічвалі, што ад вызваленых вязняў Азарыцкага лагера смерці гэтай цяжкай хваробай заразяцца і чырвонаармейцы, пасля чаго ў савецкіх войсках успыхне эпідэмія.

У летапісе вызвалення Азарычаў ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў ёсць нямала і не такіх сумных эпізодаў. Адзін з іх звязаны з вядомай савецкай паэтэсай Юліяй Друнінай. Яна была санінструктарам, валявой і энергічнай дзяўчынай. Менавіта за гераізм, праяўлены ў час бою за Азарычы, Ю. Друнінай уручылі першую ўзнагароду – медаль «За адвагу». Удзельнік вызвалення Азарычаў камандзір узвода адной з батарэй 37-й стралковай дывізіі старшы лейтэнант Пётр Семяніхін пакінуў такія ўспаміны: «Запомнился мне один случай – обыкновенный эпизод фронтовой жизни января 1944 года. Меня вызвал командир нашего стрелкового батальона, чтобы поставить боевую задачу на ближайший день. В это время два бойца принесли в комнату тяжелораненого. Я не мог отвести взгляда от его изувеченной руки, почти оторванной осколком возле самого плеча, она еле держалась на сухожилиях. Кто-то позвал, закричал испуганно: Юля, Юлька!

Прибежала девушка – красивая, невозможно было не заметить под шинелью ее стройной фигуры. По сумке с красным крестом понял, что это санинструктор. Она достала обычный кухонный нож и

склянку со спиртом, которым облила его и приказала поджечь. Не успел еще спирт на ноже обгореть, как она подошла к бойцу и одним резким взмахом отделила руку от плеча – разрешила то, на чем она еще держалась. Сделав перевязку, медсестра хотела сопровождать раненого в госпиталь. Но командир батальона не позволил, сказал, что будет много раненых и она должна быть здесь.

Я подумал, какие нервы, какую выдержку нужно иметь, чтобы вот так спокойно сделать это. Наверное, не раз ей доводилось делать такие операции, не раз доводилось видеть смерть.

Позже я узнал, что фамилия медсестры Друнина. Не знал я тогда в Озарицах, что вижу перед собой будущую московскую поэтессу Юлию Владимировну Друнину».

Пазней адважная санінструктар Друніна напіша шмат пранікнёных паэтычных твораў пра лёс салдата на вайне, пра свае перажыванні і дзявочыя надзеі. Сярод іх будуць і радкі, натхнёныя падзеямі, што адбываліся на беларускай зямлі. У тым ліку і такія:

...Я хочу забыть свою пехоту.
Я забыть пехоту не могу.
Беларусь. Горящие болота.
Мёртвые шинели на снегу.

Дарэчы, у вызваленні Азарычаў прымаў удзел і Анатоль Ананьеў, будучы рускі савецкі празаік, Герой Сацыялістычнай Працы. У тым баі ён атрымаў цяжкае раненне, а яго баявыя заслугі былі адзначаны ордэнам Айчыннай вайны 2-й ступені. Пазней, у пачатку 1970-х гадоў, пра гераізм, праяўлены яго аднапалчанамі ў баях за вызваленне Калінкавіцкай зямлі, і пра пасляваенныя лёсы сваіх саслужыўцаў ён напіша раман «Версты любви», які ў 1978 годзе быў адзначаны Дзяржаўнай прэміяй РСФСР імя М. Горкага.

Адначасова з падраздзяленнямі 65-й арміі ў раёне на захад і на поўдзень ад Мазыра вялі вызваленчыя баі вайсковыя злучэнні і часці 61-й арміі. Асаблівага поспеху яны дасягнулі 23 студзеня, калі

сумеснымі намаганнямі 14-й гвардзейскай кавалерыйскай дывізіі 7-га гвардзейскага кавалерыйскага корпуса, 117-га стралковага палка 23-й стралковай дывізіі 89-га стралковага корпуса, Лельчыцкай і Мазырскай імя А. Неўскага партызанскіх брыгад была вызвалена значная частка Лельчыцкага раёна, уключаючы і яго адміністрацыйны цэнтр гарадскі пасёлак Лельчыцы, які вораг пад напорам наступаючых савецкіх войск і партызан здаў без бою.

Адметна, што гэта было ўжо трэцяе па ліку за час Вялікай Айчыннай вайны вызваленне Лельчыцаў ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. А першае адбылося 9 верасня 1941 года, калі сіламі сфарміраванага ў першыя тыдні вайны ў тамтэйшых лясах Лельчыцкага партызанскага атрада ў гарадскім пасёлку быў разгромлены варожы гарнізон і адноўлена савецкая ўлада. Партызаны ўтрымлівалі раённы цэнтр на працягу двух тыдняў і толькі пасля таго, як фашысты стварылі пагрозу іх акружэння, вымушаны былі яго пакінуць.

Другі раз Лельчыцы вызваліла 26 лістапада 1942 года «армія» легендарнага камандзіра ўкраінскіх партызан Сідара Каўпака. У час гэтай аперацыі партызаны ўпершыню дзейнічалі як часці рэгулярнай арміі. Размешчаны ў гарадскім пасёлку варожы гарнізон, які налічваў 600 салдат і афіцэраў, імі быў шчыльна акружаны і пасля артылерыйскага абстрэлу цалкам знішчаны ў ходзе жорсткага вулічнага бою. Падмацаванне, што падаспела на падмогу ворагу з недалёкага Жытоміра, а гэта каля 300 чалавек пяхоты і некалькі бронемашын, таксама было разбіта. Праўда, пасля таго як партызанская «армія» пайшла сваім паходным рэйдам далей на поўдзень, у бок Украіны, Лельчыцы зноў захапілі фашысты.

Тым не менш ад канца 1942 года і да самага свайго вызвалення Лельчыцкі край з'яўляўся цэнтрам партызанскай зоны, якая ахоплівала 14 раёнаў Беларусі і Украіны. Народныя мсціўцы ўкраінскага партызанскага атрада А. Сабурава і мясцовыя жыхары абсталявалі ў наваколлі хутара Дубніцае Лельчыцкага раёна

▲ Мітынг на галоўнай плошчы Мазыра ў дзень вызвалення горада ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. 14 студзеня 1944 года

пасадачную пляцоўку для самалётаў, дзякуючы чаму была наладжана сувязь з Вялікай зямлёй. Адтуль паветраным шляхам дастаўляліся зброя і боепрыпасы не толькі для партызан, якія грамілі ворага на поўдні Беларусі і ў паўночных рэгіёнах Украіны, але і для народных мсціўцаў Малдовы і нават Польшчы.

На рацэ Проня і на поўнач ад Віцебска

Баявыя дзеянні на іншых участках савецка-германскага ваеннага супрацьстаяння на тэрыторыі Беларусі, у адрозненне ад стратэгічных перамог Беларускага фронту на калінкавіцка-мазырскім напрамку, былі менш паспяховыя. Войскі Заходняга фронту, якім камандаваў наш зямляк ураджэнец Гродзеншчыны генерал арміі Васіль Сакалоўскі, у пачатку 1944 года заставаліся практычна на сваіх ранейшых пазіцыях і вялі ў асноўным, гаворачы мовай ваенных, баі мясцовага значэння. Праўда, іншым разам яны мелі даволі жорсткі характар. Як, напрыклад, на рацэ Проня ў раёне Чавусаў, дзе, пачынаючы з кастрычніка 1943 года, рабілі неаднаразовыя спробы прарваць абарону праціўніка падраздзяленні 49-й і 50-й армій. Аднак станоўчага выніку яны не мелі.

Драматычны і разам з тым гераічны эпізод баёў на рацэ Проня, дзе пралягала лінія фронту, доўгі час падаваўся

савецкімі гісторыкамі ва ўсечаным выглядзе. Прычына – малапаспяховыя дзеянні Чырвонай арміі, значныя людскія страты, пралікі камандавання... Тым не менш, як сведчаць рассакрэчаныя архіўныя крыніцы, нягледзячы на агульную неспрыяльную для войск Заходняга фронту сітуацыю, у час супрацьстаяння на Проні, а яно доўжылася 9 месяцаў, было безліч прыкладаў гераізму і ахвярнай самаадданасці савецкіх салдат і афіцэраў. І пацвярджэннем таго могуць служыць падзеі першай паловы студзеня 1944 года на Прылепаўскім плацдарме – у раёне вёсак Скварск, Прылепаўка і Пуцькі Чавускага раёна. Тут паласа нямецкай абароны складалася з трох ліній, якія, змяняючы адна адну, штурмавалі 385, 290 і 330-я стралковыя дывізіі. Пра жорсткасць баёў пры фарсіраванні ракі Проня сведчыць і такі факт – вёска Кузьмінічы Чавускага раёна, дзе размяшчаўся апорны пункт варожай абароны, на працягу месяца больш за дзесяць разоў пераходзіла з рук у рукі. А ўвогуле, як успаміналі байцы – удзельнікі Сталінградскай бітвы, нават там не было такіх цяжкіх баёў, як восенню 1943 – зімой 1944 года на рацэ Проня.

На аршанска-віцебскім напрамку сіламі падраздзяленняў таго ж Заходняга фронту ў студзені 1944 года праводзіліся Віцебская і Багушэўская наступальныя аперацыі. Аднак і яны з-за сваёй малой паспяховасці істотным чынам не паўплывалі на агульную расстаноўку сіл на лініі фронту. Дарэчы, менавіта ў гэты час паводле асабістага распараджэння І. Сталіна на Заходні фронт для разбору сітуацыі была накіравана спецыяльная камісія на чале з прадстаўніком Стаўкі Вярхоўнага Галоўнакамандавання Л. Мехлісам. Пазней на падставе яго рапарта Дзяржкамітэтам абароны СССР былі зроблены адпаведныя вывады: генерала арміі В. Сакалоўскага адхілілі ад пасады камандуючага Заходнім фронтам, а само вайсковае фарміраванне падзялілі на 2-і і 3-і Беларускае франты. Узначаліць ніводзін з іх нашаму земляку не прапанавалі.

Віцебскі паўночны напрамак у пачатку 1944 года ўваходзіў у «зону адказнасці»

і 1-га Прыбалтыйскага фронту, якім камандаваў генерал арміі І. Баграмян. Падраздзяленні 4-й ударнай, 11-й гвардзейскай, 43-й і 39-й армій у першых чыслах студзеня распачалі наступленне з мэтай акружэння і разгрому значных сіл праціўніка ў раёне горада Невеля і на паўночных пазіцыях ад Віцебска. Цяжкія баі доўжыліся да 18 студзеня і завяршыліся разгромам групы варожых войск, дыслацыраванай на поўнач ад вызваленага ад захопнікаў незадоўга да Новага года горада Гарадок. Аднак поўнасю задача авалодання Віцебскам, што ставілася першапачаткова, выкана на не была.

Тым не менш вынікі праведзенай войскамі 1-га Прыбалтыйскага фронту аперацыі станоўча ацанілі нават у варожым стане. Генерал вермахта К. Ціпельскірх у сваіх мемуарах, напрыклад, адзначаў: «В первые месяцы нового года незатухающим очагом боев был район Витебска. После того как русские в декабре вышли к дороге Полоцк – Витебск и приблизились к шоссе Псков – Киев и проходившей западнее него железной дороге, они предприняли две последовательные операции с целью овладеть Витебском путем охвата его с двух сторон. Первая операция с небольшими перерывами, которые были необходимы русским для замены потрепанных дивизий свежими, длилась с 3 по 18 января. Успехом этих наступательных действий, как всегда проводившихся при самой интенсивной поддержке артиллерии... явилось то, что русские перерезали шоссе Псков – Киев южнее Витебска. На отдельных участках они вышли здесь также к реке Лучеса и даже продвинулись за железную дорогу Орша – Витебск».

Як затым выявілася, заяаваныя ў студзені 1944-га савецкімі войскамі каля Віцебска пазіцыі сталі добрым плацдармам для разгортвання наступных баявых дзеянняў па сумесным вызваленні горада на Заходняй Дзвіне падраздзяленнямі 1-га Прыбалтыйскага і 3-га Беларускага франтоў.

Сяргей ЖОЛУД ■